folklor/edebiyat - folklore&literature, 2023; 29(2)-114. Sayı/Issue -İlkbahar/Spring
DOI: 10.22559/folklor.2401

Araştırma makalesi/Research article

Kore'nin Kültürel Mirası "Pansori 'ye Genel Bir Bakış

An Overview of Korea's Cultural Heritage, "Pansori"

Hatice Köroğlu Türközü*

Öz

Kore kültürünün önemli ürünlerinden biri olan Pansori(판소리), halka açık yerlerde bir hikâyenin şarkı-müzik eşliğinde sergilenmesidir. Pansori performansında şarkıcı/anlatıcı, davulcu ve izleyici olmak üzere üç unsur bulunmaktadır. Davulcu ritim sağlayarak ve gösteriye heyecan katmak için teşvik edici sözler söyleyerek performansta tamamlayıcı bir rol oynarken, şarkıcı/anlatıcı, anlatımı ve vücut diliyle pansori performansının merkezi konumundadır. Pansori'yi ilginç kılan izleyicilerin de bu performans içinde yer almasıdır. İzleyiciler, sanatçıların performansı sırasında sanatçılara destek ve beğenilerini ifade etmek amaçlı ara ara tezahüratta bulunurlar. Kore'nin kültürel ögelerinden biri olan Pansori, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde "Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar" başlığı altında yer almaktadır. Pansori 1964 yılında beş numaralı Kore Soyut Kültür Mirası olarak kaydedilmiş ve 2003 yılı Kasım ayında UNESCO tarafından dünya kültür mirası olarak belirlenmiştir. Kore Kültürü içerisinde on iki klasik Pansori

Geliş Tarihi (Received): 12-12-2022 / Kabul Tarihi (Accepted): 15-04-2023

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Assoc. Prof., Erciyes University, Faculty of Letters, Department of Eastern Language and Literature, Department of Korean Language and Literature), hkore@erciyes.edu.tr. ORCID ID 0000-0002-3735-5652

eserinden bahsedilse de günümüze sadece beş tanesi ulaşmıştır. Pansori'nin içeriğinde müzik, kurgu/hikâye, izleyiciler ve izleyicilerin de performansçılara eşlik etmesi gibi unsurları göz önünde bulundurduğumuzda Pansori'yi müzik, tiyatro ve edebiyat alanlarında incelemek mümkündür. Pansori anonim olarak başlayıp, profesyonel sanatçılarca devam ettirilmiştir. Bu çalışmada Kore'nin Kültürel Mirası Pansori'nin Kore kültüründeki yerine bakmanın yanı sıra ortaya çıkışı, gelişimi ve günümüz durumuna kısaca değinilmiştir. Çalışmanın amacı Kore'nin bu önemli kültürel mirasını Türkiye'de tanıtmak, Kore kültüründeki önemini ortaya çıkarmak ve ileride yapılacak karşılaştırmalı çalışmalara temel olmaktır.

Anahtar sözcükler: *pansori, sorikkun, Kore kültürel mirası, Kore edebiyatı, Kore tiyatrosu*

Abstract

Pansori (판소리), one of the important products of Korean Culture, is the exhibition of a story accompanied by song and music in public places. There are three elements in Pansori performance as singer/narrator, drummer and audience. The singer/narrator is central to the Pansori performance with his narration and body language, while the drummer plays a complementary role in the performance by providing rhythm and singing encouraging words to add excitement to the performance. What makes the Pansori interesting is that the audience also takes part in this performance. During the performance of the artists, the audience occasionally cheers to express their support and appreciation for the artists. Pansori, one of the cultural elements of Korea, is included in the Intangible Cultural Heritage list of UNESCO under the title of "Oral Traditions and Expressions". Pansori was registered as Korean intangible cultural heritage number five in 1964 and was designated as world cultural heritage by UNESCO in November 2003. Although twelve of classical Pansori works are mentioned in Korean Culture, only five of them have reached today. It is possible to examine Pansori in the fields of music, theater and literature when we consider the elements such as music, fiction/story, audience and the audience accompanying the performers in the content of Pansori. Pansori started anonymously and continued by professional artists. In this study, besides looking at the place of Pansori, the Cultural Heritage of Korea, in Korean culture, its emergence, development and current situation are briefly mentioned. The aim of the study is to introduce an important Korea's cultural heritage in Turkey, to reveal its importance in Korean culture and set the basis for future comparative studies.

Keywords: *pansori, sorikkun, Korean cultural heritage, Korean literature, Korean theather*

Extended summary

Pansori, one of the important products of Korean culture, was registered as the 5th Korean intangible cultural heritage in 1964. Later, in November 2003, it was designated as a world cultural heritage under the title of "Oral Traditions and Narratives" in UNESCO's Intangible Cultural Heritage list.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Pansori (판소리) is a Korean performance art where two performers, a singer/narrator called Sorikkun (소리꾼) or Kwangdae (광대) and a drummer called Gosu (고수), take part and a story is told on stage with musical accompaniment.

In the late Joseon Dynasty, Shin Je Hyo (신재효 1812-1884) pioneered the survival of Pansori up to today by researching and editing Pansori. Academic studies on Pansori in Korea date back to the 1930s. It has also been noticed that there are numerous articles, theses, books and compilations related to Pansori in the Korea Citation Index (KCI) database. In addition to academic studies, Pansori performances and competitions are also held today, either privately or government supported, to help keep the tradition alive. At the same time, not only researchers, but also writers and artists are working hard to introduce this cultural heritage to the world within the scope of K-literature or K-culture with the Korean Wave Hallyu, which has shown its effect all over the world in recent years.

When studies in the KCI database are reviewed, it is seen that they are generally in the field of music and literature, and especially the history of Pansori. However, there are not many studies that examine Pansori in a theatrical sense. It is noteworthy that in academic studies conducted in Korea, Pansori is generally considered with only one or two features.

This study is the first study on Pansori in Turkey. Unlike the studies in Korea, Pansori is discussed in four sub-titles in this study. Pansori has been approached separately in the cultural, musical, literary, and theatrical context, and its current situation has also been examined.

There is no clear source pertaining to the origins of Pansori regarding what is based on and when it emerged. There are opinions suggesting that the origin of Pansori is based on fairy tales, shamanic rituals, traditional square entertainments, etc. Although no clear source regarding the origins of Pansori exists, it was accepted by both the people and the nobility during the Joseon dynasty in the 18th century when Confucianism was dominant and the class system was drawn with sharp lines. Moreover, during this dynasty, Pansori started to take place in the field of novel where it lived its golden age and has survived until today.

Pansori consists of three important stages that Sorikkun performs. The first of these stages is singing called Chang (창), the second is storytelling named as Aniri (아니리), and finally the gestures called Ballim (발림) and bodily movements called Norımse (너름새). Pansori is performed in these three steps. Although the focus is on singing, the use of storytelling and body language also enriches the performance visually.

Both performers in the Pansori performance wear the traditional dress Hanbok, and the singer holds a fan or a handkerchief that is used in the performance. Gosu (the drummer), sits at his drum, accompanyies the Sorikkun in the performance, and motivates the Sorikkun with praise expressions named as Chuimsae (추임새) such as Hurray!, Good!, Well done!.

Pansori is completed with the audience's participation in Gosu and Sorikkun's performance. What makes Pansori interesting is the audience's interactive participation during this performance where the audience occasionally utters motivating phrases, which were said by Gosu, to both performers to express their support and appreciation for the performers.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

When its history is examined, the Pansori repertoire consists of twelve works. However, only five of them have reached today in full text. The subjects in Pansori focused on people's life problems, which is the most striking element of discussion of that period. Pansori is a satirical and entertaining, easy-to-understand narrative displayed in public places. To gather audiences, performers select current stories that are special and exceptional that viewers can empathize with. Sorikkun takes part of the original work where improvisation skills and voice mastery is added to the interpretation of the work, which not only makes it even more interesting but also helps adapt to the atmosphere of the day while telling these stories.

Korea is a country that has survived many hardships in its history such as the Chinese and Mongolian invasions, Japanese colonization, and the Korean War. Korea was under the colonial rule of Japan for 35 years between 1910-1945, and during this period, Korean society faced the destruction of their identity and culture by being exposed to sanctions such as the prohibition of speaking and writing in Korean and changing their names to Japanese. Perhaps, because they were faced with the loss of their culture in this period, Koreans have tried to keep their culture alive, to pass it on to future generations, and even to introduce it to the whole world in recent years. Nowadays, Korea has become known thanks to the Korean Wave called Hallyu. Although popular culture is at the centre of Hallyu, Koreans blend their traditional culture with their popular culture and present them to the world with titles such as K-pop, K-drama, and this attracts attention worldwide.

Because there are no studies related to Pansori in our country, this study was seen as necessary. It is hoped that this study will be a resource for both those who are interested in Korean culture and those who want to conduct comparative studies.

Giriş

Kore operası olarak da adlandırılan Pansori, Sorikkun (소리꾼) ya da Kwangdae (광대) olarak adlandırılan bir şarkıcı/anlatıcı ile Gosu (고수) olarak adlandırılan bir davulcudan oluşan iki sanatçının rol aldığı ve bir hikâyenin müzik eşliğinde sahnede anlatıldığı Kore gösteri sanatıdır.

Kökeninin neye dayandığına ve ne zaman ortaya çıktığına dair net bir kaynak bulunmamaktadır. Başlangıçta alt sınıflar için halk eğlencesi biçimi olan Pansori, Joseon Hanedanlığı (1392-1910) döneminde soylular tarafından da benimsenerek gelişmekle kalmamış altın çağını yaşamış ve günümüze kadar halen varlığını sürdüren kültürel bir performans olmuştur. Pansori'nin Joseon Hanedanlığı sonrası durumuna baktığımızda karşımıza şu tablo çıkmaktadır: Kore'nin 1900'lerde başlayan modernleşme çabaları ve 1910 yılında başlayıp 1945'e kadar olan süreçteki Japon sömürgeciliği, daha sonrasında 1950'de patlak veren Kore Savaşı gibi nedenlerle Pansori performanslarında ve çalışmalarında azalma olmuştur. Akabinde modern müziği dinlemeyi tercih eden nüfus da Pansori'nin ihmal edilmesinde etkili olmuştur. Ancak 1960'lı yıllarda dönemin hükümetinin, kültürlerinin bir parçası olan Pansoriyi tekrar etkin bir hale getirme çabaları neticesinde Pansori, "1964 yılında Beş Numaralı Kore Soyut Kültür Mirası olarak kaydedilmiş ve 2003 yılının Kasım ayında ise UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesi nde i "Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar" başlığı altında dünya kültür mirası olarak belirlenmiştir.(최운식, (Choi Woon Shik) 2010: 87). 1960'lı yıllardan günümüze kadar halen Pansori'yi canlı

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

tutma çabaları devam etmektedir. Ayrıca günümüz Kore'sinde birçok Pansori sanatçısı 'ulusal hazine' olarak görülmektedir.

Joseon Hanedanlığının son dönemlerinde Shin Je Hyo (신재효 1812-1884) Pansori üzerine araştırma ve düzenlemeler yaparak günümüze kadar ulaşmasına öncülük etmiştir. Pansori üzerine akademik çalışmalar "1930'lu yıllarda Kim Jae Chul (김재철) ve Kim Tae Jun (김태준) 'a dayanmaktadır. Daha sonra 1940'lı yıllarda Jeong No-shik (정노식,1891-1965) Pansori üzerine çalışmalarda bulunmuştur." (정병헌 (Jeong Byeongheon), 2002:92) Son dönemlerde de Pansori ile alakalı sayısız makale, tez, kitap, derleme bulunduğu Kore'nin KCI (Korea Citation Index) veri tabanından da tespit edilebilmektedir. Bunun yanı sıra kişisel ya da devlet eliyle geleneği ayakta tutabilmek için Pansori performansları, yarışmaları da günümüzde gerçekleşmektedir. Örneğin "InsaDong Street Pansori Performance" ile Panse (Dünyanın her yerinde bulunabilen Pansori, Sori Yeose (소리여세Hadi Şarkı Söyleyelim), Taru (타루Yetenek), Badak Sori (바닥소리Yerden gelen Ses) gibi çeşitli müzik gruplarının sayesinde Pansori geleneği yaşatılmakla birlikte yeni versiyonlar da eklenmektedir." (Kim Keehyung:2008: 27).

Pansori'nin içeriğinde müzik, kurgu/hikâye, seyirci ve seyircilerin de sergilenen performansa eşlik etmesi gibi unsurları göz önünde bulundurduğumuzda Pansori'yi müzik, tiyatro, edebiyat, gösteri sanatları vb. alanlarda incelemek mümkündür. Pansori ile alakalı çalışmalar genellikle tek özelliği üzerinden ele alınıp değerlendirilmiştir. Ancak bu çalışmada kültürel, edebi, müzikal ve teatral bağlamda Pansori ele alınarak incelenmiştir.

1. Kültürel bağlamda Pansori

Eskiden televizyon, radyo, vs.'nin olmadığı dönemlerde Korelilerin bir araya toplanıp eğlendiği sokak gösterilerinden biri olan Pansori, Kore kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Pansori'nin eğlendirici yönünün yanı sıra düşündürücü ve ahlâki değerleri öğretici tarafının da olması sebebiyle Pansori, nesillere aktarılması gereken kültürel bir değerdir.

Pansori'nin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılma çabaları neticesinde Pansori, 1964 yılında Beş Numaralı Kore Soyut Kültür Mirası olarak kayıt altına alınmıştır. Daha sonra daha geniş kitlelere tanıtma ve kıymetini ortaya koyma adına 2003 yılının Kasım ayında UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde "Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar" başlığı altında dünya kültür mirası olarak yer almıştır.

1.1. Pansori kavramı ve ortaya çıkışı

Çalışmanın başında da belirtildiği üzere Pansori, bir şarkıcı/anlatıcı ve bir davulcu tarafından gerçekleştirilen müzik ve şarkı eşliğinde hikâye anlatımının bir türüdür. Pansori'den bahsetmeden evvel 'Pansori' kelimesinin açıklamakta fayda vardır. Pansori'nin etimolojisi ile alakalı olarak Jang Deok Soon (장덕순 vd. (2007) "Sözlü Edebiyata Giriş (Gubi Munhag Gaeseol-구비만학개설)" adlı kitabında Kim Dongwook (김동욱)'un ve Choi Jeong Yeo (최정여)'un teorilerine yer vermektedir. Kim Dongwook'un teorisine göre; çeşitli halk sanatlarının tek bir alanda sergilendiği sahne oyunu anlamına gelen "Pannoreum-판놀음" sözcüğündeki 'pan' hecesine, ses/şarkı anlamına gelen 'Sori-소리' sözcüğünün

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

birleşmesiyle *Pansori* adının verildiği kanısıdır. Choi Jeong Yeo'un teorisi olan bir diğer kanı ise şu şekildedir. 'Pan (판/板)'ın Çin'de agjo yani melodi (악조/樂調) anlamının, değişen melodi ile oluşan Panchang (pan-판板sahne/ chang-창唱/Şarkı söylemek) yani 'sahne kurularak söylenilen şarkı' anlamından yola çıkarak Pansori olarak adlandırıldığı kanıdır.

Pansori terimi kullanılmadan önce bu sanat 'Taryeong (타령)', 'Chang (창)', 'Jabga (잡가)', 'Sori (소리)', 'Kwangdaesori (광대소리)', 'Changag (창악)', 'Geugga (극가)', 'Gagog (가곡)', 'Changgeugjo (창극조)' gibi sözcüklerle ifade edilmiştir. (Bomi Kang:2016) Pansori ile alakalı ilk kaynak, kurtuluştan kısa bir süre önce Kuzey Kore'ye sığınmış olan Jeong Noshik (정노식) tarafından kaleme alınan ve 1940 yılında Joseon İlbo (Joseon Günlük Gazetesi) tarafından yayımlanan Geleneksel Kore Operası Tarihi (Joseonchanggeukgsa-조선창극사) adlı kitaptır. Pansori kelimesi daha önceden ortaya çıkmasına rağmen bu kitapta Pansori kelimesi çok sık kullanılmamaktadır. Kitabın başlığında *The History of Joseon Pansori* yerine *The History of Joseon Changgeuk* yani Pansori yerine *Changgeuk* ifadesinin kullanılması dikkat çekicidir. Bu dönemde bile Pansori ifadesinin yaygın olarak kullanılmadığı gözlemlenmekle birlikte 1945 yılında Japon sömürgeciliğininin bittiği, kurtuluştan sonra sıklıkla kullanılmaya başlandığı görülmüştür."ii

Günümüze kadar 'Pansori' ismiyle aktarıla gelmesinin sebebi ise kelime anlamı olarak Pansori'nin özelliklerinin yukarıda da belirtildiği üzere 'sahne kurularak söylenilen şarkı' ifadesini tam anlamıyla karşılaması olarak yorumlanabilir.

Sözlü geleneğin ürünü olan Pansori'nin ilk ne zaman icra edildiğine ve ortaya çıkışına dair ise Koreli bilim insanları türün içeriği ve tarihsel sürecini sorgulamaya başladıkları halde henüz net bir neticeye gelinememiştir. Ancak "son zamanlarda Koreli bilim insanları Pansori'nin Şaman destanı veya Şaman anlatmalarıyla bağlantılı olduğunu iddia etmeye başlamıştır." (Oh Eunkyung, 2017).

Bu açıklamadan yola çıkıldığında Pansori'nin müzikal ve kültürel geleneğini Güney Kore'nin Jeolla (전라) Bölgesi Şaman ritüellerine dayandırmak mümkündür. "Jeolla Bölgesi'ndeki Şamanların gut ayinlerinde söylediği şarkılar birçok yönden Pansori'ye benzer. Her şeyden önce, Şaman şarkısı, uzun sözlü anlatımdır ve sözlü pasajları olan *Aniri* ve şarkı söyleme eylemi *Chang* bir arada yapılır. Jeolla Bölgesi'nde Pansori ve Şaman şarkıları genellikle ritmik varyasyonlar ve şarkı tekniklerinde kısmen benzerlikler göstermektedir. Sorikkun'ların en çok bu bölgeden çıktığı göz önünde bulundurulursa, Pansori kökeninin Şamanların ritüellerde söylediği şarkılarla yakından ilişkili olduğu konusunda ikna edici (Kim Hyunggu,2003:289) bulgulara rastlanır.

Pansori'nin kökenine dair bir başka teori de sokak eğlencelerinde sıradan halkın anlattığı hikâyelere/masallara dayandığıdır. Aslında Pansori'nin geleneksel hikâye/masallardan geldiği teorisi bize her Pansori eserinin edebi bir kökeninin olduğunu göstermektedir. "Pansori eserlerinin geleneksel halk masallarıyla benzerlikleri vardır. Örneğin, "Kraliyet Gizli Komiserinin Hikâyesi,", "Çirkin Kadının Hikâyesi " ve "Erdemli Bir Kadının Hikâyesi" gibi masallar Pansori repertuarı olan Chunhyang Ga (Chunhyang'ın Şarkısı)'nın konusunun temelini oluşturmuştur." (Kim Keehyung, 2008:1).

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Farklı görüşler bununla da kalmaz, sözlü kültür mirası Pansori'nin Joseon döneminde başladığını gösteren kayıtlar da mevcuttur. "Joseon Hanedanlığının 21.kralı olan Yeongjo (영조-1724-1776)'nun tahttaki 30. yılında (1754) yazılan resimli roman (만화본/晩華本) önemli bir kayıttır. Bu kitapta "Chunhyang'ın Şarkısı (춘향가)" yer almakla birlikte o döneme ait on iki Pansori eserinin de yer aldığı" (류대곤, 김은정 (Ryu Daegon, Kim Eunjeong), 2020:372) ifade edilmektedir. Ancak yine aynı hanedanlığın 19. Kralı olan Sukjong (숙종)'un hüküm sürdüğü 1674-1720 yılları öncesinde de bu kültürün var olduğuna inanılmaktadır. " Pansori'nin Joseon öncesi dönemin eğlence kültüründe görülen mizah ve nükte içerikli, sadece konuşmanın olduğu bir soytarı gösterisi olan Kwangdae Sohagjihui (광대소학지희)'nin temeline dayandığı düşünülmektedir. Öte yandan, Pansori başlangıçta çeşitli diğer geleneksel oyunlarla birlikte Pannoreum (판놀음) olarak sergilenmiştir ve Pannoreum'ın varlığı ise Shilla Krallığı(M.Ö.57-M.S 935) dönemine kadar uzanmaktadır. Bir grup soytarı tarafından bu şekilde başlatılan Pan-sori, şarkıcı ve seyircinin aktif katılımıyla tamamlanan özgün bir yapıya sahipti." iii

Bu farklı görüşlerden de Pansori'nin kökeninin neye dayandığı konusunda net bir bilginin olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, Pansori'nin kökeniyle ilgili farklı görüşler vardır. Pansori'nin kökeninin masallar, Şaman ayinleri, geleneksel meydan eğlenceleri vs. olduğuna dair görüşler mevcuttur. Pansori'nin kökenine dair net bir kaynak olmasa da 18. yüzyılda Konfüçyanizm'in hüküm sürdüğü ve sınıf sisteminin keskin hatlarla çizildiği Joseon hanedanlığı döneminde sıradan halk ve soylular tarafından da kabul görmüştür. Hatta bu hanedanlık döneminde roman alanında da yer almaya başlayarak altın çağını yaşamış ve günümüze kadar varlığını sürdüre gelmiştir.

1.2. Pansori'nin özellikleri

Pansori'nin özelliği hakkında Cho Dongil (조동일, 2006:579,585) şöyle demektedir;

Resim *1 Sorikkun ve Gosu*

"Anlatı kültürü geleneğinden bakıldığında Pansori, hikâyelerin şarkılarla seslendirildiği sözlü epik anlatım türlerinden biri olarak, ezgili şaman anlatılarıyla halk şarkılarının geleneğini devam ettirir. Dangun[1] Efsanesi ile Jumong[2] Efsanesi gibi kuruluş anlatılarını temel alan ezgili şaman anlatıları, yüce tanrı ya da kahramanın zorluk ve başarısını esas konu olarak ele alır. Öte yandan geleneksel epik halk şarkısı Minyo ise sıradan insanın yaşamını anlatır. Pansori, bu iki unsurun *efsaneler ile halk şarkılarının* harmanlanmasıyla anlatı geleneğini sürdürerek doğa üstü bir güce sahip olan kahramanı değil de sıradan insanın çektiği sıkıntılarla elde ettiği başarıları anlatır ve onunla hem empati kuran hem de ona acıyan bir tutum sergiler."

Pansori performansı Sorikkun'un sergilediği üç önemli aşamayla gerçekleşmektedir. Bu aşamalardan birincisi *Chang (*창*)* adı verilen şarkı söyleme, ikincisi *Aniri (*아니리*)* olarak ifade edilen hikâye anlatımı ve son olarak üçüncüsü *Ballim (*발림*)* denilen mimiklerle *Norımse (*너름새*)* adı verilen bedensel hareketlerdir. Pansori performansı bu üç adımla gerçek-

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

leşmektedir. Odak noktası şarkı söyleme olsa da hikâye anlatısı ile beden dilinin kullanımı da performansı görsel açıdan zenginleştirmektedir.

Pansori performansında yer alan her iki sanatçı geleneksel kıyafet olan Hanbok giyer ve şarkıcının elinde performansında kullandığı bir yelpaze ya da bir mendil bulunur.(Resim1[3]) Davulunun başında oturan ve Sorikkun'a gösteride eşlik eden Gosu (davulcu), Chuimsae (추임새) olarak ifade edilen Yaşa! (Olsu-얼쑤), Güzel! (Cota-좋다) Aferin! (Calhanda-잘한다) gibi övgü ifadeleriyle Sorikkun'u motive eder. Gosu ve Sorikkun'un performansına seyircinin de katılımıyla Pansori tamamlanmaktadır. Pansori'yi ilgi çekici kılan seyircilerin de bu performans içinde yer almasıdır. Seyirciler, sanatçıların performansı sırasında sanatçılara destek ve beğenilerini ifade etmek amacıyla ara ara Gosu'nun söylediği motive edici ifadeleri her iki sanatçı için söyler.

Sorikkun hem şarkıcı, hem oyuncu, hem de olayın anlatıcısıdır. Sessiz filmlerin anlatıcıları gibi karakterlere ses verirken aynı zamanda karakterin davranışlarını ve arka planını açıklar. Yani oyunun temel metininde yer alan kısımları Sorikkun bizzat sesiyle seyircilere iletir. Ayrıca Sorikkun yönetmenlik görevini üstlenerek sahnede bizzat seyircilere eseri çözümler ve hikâye hakkında eleştiri yapar. Sahnede hikâyenin karakteriyle ilgili direktifler vererek eserin başlangıcını ve sonucunu bildiren açıklamalar yapar. Yapı olarak bakıldığında Pansori'nin tiyatro ve destan edebiyatının ortasında olduğu söylenebilir. Sorikkun oyuncu ve yönetmen olarak görevlerini sahnelemekle kalmaz teatral yönünü de ortaya koyar. Bu tür görevlere sahip Sorikkun'un müzikal temel bilgilerinin çok üst seviyede olması gerektiğine dair söz etmeye gerek yoktur. Bu noktadan bakıldığında Sorikkun, temel hikâyeyi çözümleyebilecek, çok farklı ritimlerde şarkı söyleyebilecek ve duruma uygun doğaçlama yapabilecek yeteneğe sahip olmalıdır.

Gosu yani davulcunun temel görevi Sorikkun'a eşlik etmektir. Bu nedenle eşlik ederken başarılı olmak için her türlü çabayı göstermektedir. Gosu'nun Sorikkun'a iyi bir eşlikçi olabilmesi için, birçok Sorikkun ile bizzat performans sergilemesi ve o Sorikkunların farklı seslerine uyum sağlayabilme niteliğine erişmesi gerekir. Gosu, Sorikkun'a eşlik ederken aynı zamanda liderlik görevi de üstlenir. Pansori icra edilirken liderlik elbette Sorikkun'dadır. Ancak Pansori'nin iskeletini oluşturan melodiyi Gosu belirlediğinden, her sahnenin temposunun ayarlanması Gosu'ya bağlı olarak gerçekleşir.

Pansori performansında bir zaman sınırı yoktur. Erkek ya da kadın "Sorikkunlar, temalı hikâyeyi dramatik mimikler ve vücut hareketleriyle performansı daha canlı hale getirmeyi amaçlayan melodik veya ritmik doğaçlamalarla birleştirirler. Gösteriler en az üç saat, en fazla sekiz saat sürmektedir. Bu da Sorikkun için ses yorgunluğu yaşama riskini artırır bu yüzden aralıklı kullanılan ve *Aniri* adı verilen anlatı kısmı şarkıcının yorgunluğunu azaltmayı amaçlar." (Kang Bomi, 2016: 3).

Bir Pansori eserinin tamamını seslendirmek için çok zamana ihtiyaç vardır. Bir anlatıyı baştan sona seslendirmek yerine eserin herhangi bir kısmını seslendirilebilme olanağı daha fazladır. Pansori ancak bu minvalde kendisi olabilmektedir. Bununla birlikte pansorinin sadece bir bölümünün ayrıyeten söylenebilme özelliği olduğundan bu bölümde bireysel adaptasyonlar kısmen gerçekleşmektedir.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Kısa bir gösteri sergilemek istenildiğinde "genellikle bölümlerden alıntılar yapılarak o anki duruma göre birkaç doğaçlama yapılmaktadır. Bu doğaçlamalara Deoneum (더늠) denir, Bir şarkıcı tarafından orijinal Pansori şarkısına yapılan değişiklikler veya yeni eklemeler anlamına gelir. Değişiklikler genellikle yerel eğilimleri yansıtır – halk şarkıları veya Şamanistlik ayin müzikleridir. Pansori'nin bu yeni versiyonu seyirciler arasında yaygınlaşır veya popüler hale gelir ve bir şarkıcıdan diğerine aktarılırsa, bir *deoneum* olur. (Kang Bomi, 2016:6).

2. Müzik bağlamında Pansori

Sorikkun performansına başlamadan önce sesini açmak, seyircileri ortama ısındırmak ve dikkatlerini çekmek için kısa şarkılar söyler, bu 'Danga (단가)' denilen makam-episoddur. Bu bölümde söylenen şarkılar ana eserden bağımsızdır. Dangalar aracılığıyla ses kontrolü sağlanarak seyircilerin dikkati çekilir. Bu kısa hikâyeler diğer Pansori hikâyelerine kıyasla hareketli ve şiirseldirler ve konuları Çin'deki tarihsel olaylardan alınmıştır. İzleyiciyi bir gezi rehberi misali tura çıkartır. Bu yüzden dangalar hızlı ve yavaş söylenmekten ziyade orta hızda söylenmiştir.

Pansori'yi oluşturan Chang yani şarkı söyleme kısmı genel olarak altı farklı ritim ile gerçekleştirilir. Bunlar; Jinyang (진양), Jungmori (중모리), Jungjungmori (중중머리), Jajeunmori (잦은몰이), Huimori (휘몰이) ve Ommori (엇머리) 'dir. (정병헌 (Jeong, Byeongheon), 2002:18-19). Aşağıdaki tabloda bu ritimler özellikleriyle verilmiştir.

	Pansori Ritimleri	Özellikleri
1	Jinyang (진양)	En yavaş ritimdir ve genelde dokunaklı ve trajik kısımlarda, sakin ve yavaş ritimli şarkılarda kullanılır.
2	Jungmori (중모리)	Pansori ritmini oluşturan en temel bir melodidir. Kullanım alanı çok geniş olduğundan lirik kısımlarda, huzurlu ortamlarda, etkileyici sahnelerde şarkı söylerken kullanır. Ancak trajik kısımlarda da yaygın olarak kullanılır.
3	Jungjungmori (중중머리)	Neşeli kısımlarda sıklıkla kullanılır. Melodisi biraz hızlıdır ve ritmik hareketler için uygundur.
4	Jajeunmori (잦은몰이)	Hızlı ve seri akışı anlatırken veya birçok gerçeği ritmik bir şekilde ard arda sıralamak için kullanılır.
5	Huimori (휘몰이)	Çok koşuşturulan kısımlarda, nefes alamayacak derecede acele hareketlerin devam ettiği durumlarda kullanılır.
6	Ommori (엇머리)	Bir çeşit karışık ritimle oldukça gizemli ortamların olduğu sahnelerde kullanılır.

Tablo 1: Pansori'de yer alan Melodi-Ritimler

"Pansori'de Chang yani müzik/ritim sadece yukarıda belirtilen melodilerden ibaret değildir. Melodileri oluşturmak için temel ses sisteminden farklı sesler yaratılır ve seçim yöntemiyle kombine edilerek oluşturulur. Bu farklı seslerin yaratımı Ujo (우조), Pyeongjo (평조),

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Gyengmyeonjo (경면조) adı verilen yaratılmış üç melodinin kombinasyonu ile tamamlanır. Bu nedenle prensipte altı tane temel ritim ve üç tane yaratılmış ritmin birleşimiyle on sekiz ritim gerçekleştirilebilir. Mevcut melodilerden türetilen varyasyonlar ve oluşturulan yaratıların varyasyonları göz önüne alındığında Pansori'de uygulanabilir müzik kombinasyonu sayısız hale gelir." (정병헌 (Jeong Byeongheon), 2002:18-19).

Sonradan oluşturulan bu seslerin özellikleri aşağıda tablo halinde belirtilmektedir.

	Ritimlerin kombinasyonlarında kullanılan diğer ritim oluşumları	Özellikleri
1	Gyengmyeonjo (경면조)	Pyeongjo ılımlı, sakin ve huzurlu bir duygu veren oluşumdur.
2	Pyeongjo (평조)	Ujo, ferahlatıcı ve ciddi bir melodidir.
3	Ujo (우조)	Gyengmyeonjo dokunaklı bir ritme sahip olduğu için çok sakin bir anlayış veren oluşumdur.

Tablo 2: Mevcut Pansori melodi-ritimlerine ilaveten oluşturulan ritimler

Bu oluşum, daha sonraki Pansori ekolünün kurulmasında önemli bir rol oynar. Her ekol farklı müzikal özellik barındırmaktadır. Şarkı söyleme teknikleri genel olarak Doğu tarzı (동편제-Dongpyongje) ve Batı tarzı (Sopyongje-서편제) olmak üzere iki ana tarza ayrılır. Bu tanımlama ve özelliklerin yanı sıra ekollerin ortaya çıkması göz önüne alındığında Pansori'deki ses kazanımının ve icrasının zorluğunu tahmin etmek mümkündür.

3. Pansori repertuarı ve müzik ekolleri

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Pansori, "On dokuzuncu yüzyıldan sonra her biri farklı bir şan tekniği ile farklı tarzlara ayrıldı. Her ekol, müzikal özelliklerin yanı sıra metinlerde bazı farklılıklar geliştirdi. Şarkı söyleme teknikleri genel olarak Doğu tarzı (동편제Dongpyeonje) ve Batı tarzı (Seopyeongje 서편제) olmak üzere ikiye ayrıldı. Bu iki tarz daha sonra sırasıyla Merkez tarzı(Chunggoje중고제) ve Nehir ve Dağ tarzına (Kangsanje 강산제) ayrılmıştır." (Kim Hyunggu, 2003:296).

Dongpyeonje (동편제): Kuzeydoğu Jeolla bölgesine aittir. En önemli temsilcisi Song Hungnok'(송흥록,1801-1863)dur. Seslendirme şekli sert ve kaba olup, nota sonu kısa bir şekilde bitirilir, ritmi hızlıdır. Doğu tarzı eski şarkı söyleme tekniklerini kabul eden bir yapıdır.

Seopyeonje (서편제): Güneybatı Jeolla bölgesine aittir. Temsilcisi Pak Yujon (박유전 1834-1900)'dur. Seslendirme daha yumuşak olup, nota sonu uzatılarak bitirilir ve ritmi yavaştır.

Junggoje (중고제): Chungchong Bölgesi ve Gyonggi Bölgesine aittir. Dongpyeonje ve Seopyonje'nin ortasında kalan ritme sahiptir. Merkez tarzı ve Nehir ve Dağ tarzı sırasıyla eklektikliği ve ayrılığı vurgular. Bu ekolün tekniklerinin çeşitli şarkıcılar tarafından iletilmesiyle, sanatsal derinlik ve Pansori'nin yaygınlaşması sağlanmıştır. (Kim Hyunggu,1975).

Pansori'de işlenen konu, halkın yaşam sorunlarıyla beraber o dönemin en dikkat çeken tartışma unsurlarıdır. Pansori, halka açık yerlerde hiciv içeren eğlence odaklı kolay anlaşılabilen anlatılardır. Sanatçılar izleyici toplamak amacıyla güncel ve izleyenlerin empati ku-

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

rabileceği özel ve istisnai hikayeleri seçer. Sorikkun orijinal eserin bir bölümünü alır ve doğaçlamalar yaparak konuyu ilgi çekici hale getirir. Pansori sanatçısı bu hikâyeleri anlatırken doğaçlama hüneri ile ses ustalığını birleştirip esere yorum katarak o günün ortamına uyarlar.

Pansori literatüründe madang (마당) ifadesi geçer. Bu ifade bağımsız bir hikâye konusuna sahip bir Pansori eseri için kullanılır, Türkçeye repertuar olarak da aktarabiliriz. Pansori repertuarı on iki eserden oluşmaktadır.

Ancak yapılan araştırmalar neticesinde bazı Pansori eserleri için literatürde başka adlandırmalar da yapıldığı tespit edilmiştir. (장덕순 외 (Jang Deoksoon vd.) 2007: 210) Pansori eserleri aşağıda tablo halinde verilmiştir.

	On iki Pansori Eseri
①	Chunhyang Ga *(*춘향가*)*
②	Simcheong Ga *(*심청가*)*
③	Heungbo Ga *(*흥부가) *(Diğer isimleri Bakheungboga (*박흥보가*), Baktaryeong (*박타령*))*
④	Sugung Ga, (수궁가) *(Diğer isimleri; Tokkitaryeong (*토끼타령*), Tobyeollga (*토별가*))*
⑤	Jeokbyeok Ga *(*적벽가), (*Diğer isimleri; Hwayongdo Taryeong (*화용도타령*))*
⑥	*Karujigitaryeong (*가루지기타령) *(Diğer isimleri; (Hoengbuga-*횡부가*), Byeongangswe-taryeong-*변강쇠타령*)*
⑦	Baebijang-taryeong *(*배비장타령*)*
⑧	Jangkki-taryeong *(*장끼타령*)*
⑨	Onggojip-taryeong *(*옹고집타령)
⑩	*Song- Waljataryeong (*송-왈자타령*),Jeong- Musugtaryeong (*정-무숙타령*)*
⑪	Maehwa-taryeong *(*매화타령*)*
⑫	Song- shinseon-taryeong *(*송-신선타령*) Jeong- Sugyeongnangjajeon (*정-숙영낭자전*)*

Tablo 3 : Pansori eserleri

Öncelikle tabloda ‘ga’ ve ‘taryeong’ arasındaki fark dikkat çekmektedir. On iki Pansori içinde beş eser genelde ‘ga’ ifadesiyle anılır. “Pansori’nin geliştiği süreçte rekabetten düşen eserler ‘taryong’ olarak adlandırılmıştır. İçerik bakımından zengin ve yüksek dereceden ifade tınısına sahip değerli eserler ‘ga’ olarak kalarak günümüze ulaşmıştır.”(Klasik Kore Romanları Enstitüsü-한국고소설학회 편저, 2020: 108)

Yukarıdaki tabloda yer alan ①’den ⑤’e kadar olan pansori eserleri; Chunhyang Ga, Simcheong Ga, Heungbo Ga, Sugung Ga, Jeokbyeok Ga olmak üzere beş Pansori eseri günümüze kadar ulaşabilmiş ve geniş kitleler tarafından sevilmiş rağbet görmüştür. Günümüze kadar ulaşan bu beş eserin içeriği kısaca aşağıdaki gibidir;

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

3.1. Chunhyang Ga: Chunhyang Ga günümüze kadar ulaşan beş Pansori arasında en uzun ve en popüler olanıdır. Chunhyang Ga müzik alanında, edebi bir çalışma ve oyun olarak, en iyi pansori olarak nitelendirilmiştir.

Bir giseng[4]'in kızı Sung Chunhyang ve bir soylunun oğlu Lee Mongwong'un aşk hikâyesidir. Namwon Valisinin oğlu Lee Mongwong, Giseng Wolme'nin kızı Chunhyang'a aşık olur. Vali babasının Seul'e tayini nedeniyle aşklar birbirinden ayrılır. Yeni göreve gelen Vali Byon Hakdo Chunhyang'ı birlikte olmaya zorlar ve buna karşı gelen Chunhyang'ı hapsettirir. Lee Mongwong memurluk sınavını kazanır ve kraliyet müfettişi olarak geri döner. Valinin rüşvet aldığını ifşa eder, sonrasında Chunhyang'la Seul'e giderek mutlu bir yaşam sürer. Eserin önemli bölümleri ve melodi-ritimleri şu şekildedir.[5] "Aşk Şarkısı, (Sarang Ga-사랑가)" bölümü Ujo +Jinyang melodisi ile söylenmektedir. "Ayrılık Şarkısı, (Ibyeol Ga –이별가) bölümü Jinyang+Jungjungmori+jungmori " melodisi ile söylenir. "Hapishane Şarkısı (Okjung Ga-옥중가) "bölümü ise, Jinyang melodisi ile söylenir.

3.2. Shimcheong Ga: Shimcheong Ga beş Pansori'den en trajik olanıdır. Hikâye neredeyse tamamen keder ve üzüntü üzerine kuruludur. Dolayısıyla melodi alçak ve kasvetlidir. Kör babasının gözlerini açtırmak için kendini feda eden bir kızın hikâyesidir.

Gözleri görmeyen Shimbongsa ve karısı Goakşi, çocukları olması için çok dua ederler. Kızları Shimcheong doğar ancak doğum sırasında Goakşi ölür. Kör babası kızını büyütür. Bir gün suya düşen Shimcheong'u bir keşiş kurtarır. Shimcheong'un hikâyesini dinleyen keşiş Buda'ya 300 çuval pirinç adadığı takdirde babasının gözlerinin açılacağını söyler. Bunun üzerine babasının gözlerini açtırabilmek için Çinli denizcilere, denize kurban verilmek üzere kendini satar. Deniz tanrısına Kurban olarak atılır. Shimcheong'un davranışından etkilenen deniz tanrısı Shimcheng'u lotus çiçeği üzerine koyar, tekrar diriltir ve onu imparatoriçe yapar. Deniz tanrısı ile evlenen Shimcheong sürekli kör babasını düşünür. Kral körler için bir ziyafet düzenler bu ziyafete Shimcheong'un babası da katılır. Shimcheong babası ile buluştuğunda babasının gözleri açılır.

Eser aracılığıyla ailenin refahı için önemli ahlaki özellikler olarak ana baba sevgisi ve dindarlığın önemi öğretilir. Eserin önemli bölümleri ve melodi-ritimleri şu şekildedir[6]. "Goakshi'nin Ölümü, (Goakshi Buin Yooeon곽씨 부인 유언) Jinyang melodisi ile söylenir. "Indangsu'da boğulma Şarkısı (Boempijungryu-범피중류)" bölümü ujo+ jinyang melodisi ile söylenir. "İmparatoriçe Shimcheong'un baba hasreti Şarkısı (Chuwolmanjeong 추월만정)" bölümü Gyemyeonjo+Jinyang melodisi ile söylenir.

3.3. Heungbu Ga: Heungbu ga, Bakheungboga (박흥보가) ya da Baktaryeong (박타령) olarak da isimlendirilir. Fakir ama iyi huylu bir adam olan Heungbu ile zengin ama açgözlü ve kötü kardeşinin hikâyesi anlatılır.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Hikâyenin özeti şu şekildedir. Jeolla bölgesi Gyeongsang (경상)'da kötü ve azılı bir ağabey Nolbu ile nazik ve iyi kalpli kardeş Heungbu yaşardı. Anne babası öldükten sonra Nolbu, ailesinin mirasına el koyar ve Heungbu ve ailesini evden kovar. Heungbu bir tepede kulübe inşa eder ve yoksul bir şekilde yaşar. Bir gün, Heungbu, ağabeyi Nolbu'nun evine pirinç almaya gider ancak kapıdan kovulur. Bir bahar günü bir kırlangıç Heungbu'nun evinin çatısına yuva yapar ve yavrularından biri yere düşüp bacağını kırar. Heungbu yavru kırlangıcı tedavi eder anne kırlangıca verir. Anne kırlangıç minnet borcunu ödemek için Heungbu'ya bir kabak çekirdeği getirir, Heungbu, kabak çekirdeğini eker ve çok kabağa sahip olur. Üstelik kabakların içinden altın çıkar. Heungbu artık zengindir. Nolbu bu haberi alır almaz kardeşinin yanına gider, nasıl zengin olduğunu öğrenir. Kıskanan Nolbu bir kırlangıç bulur ve bacağını kırar sonra da tedavi eder. Bu kırlangıç da Nolbu'ya kabak çekirdeği tohumu verir, Nolbu eker ekmesine ama kabak çekirdeğinin içinden goblinler çıkar ve Nolbu'ya her türlü kötülüğü yaparlar ve Nolbu sonunda yoksullaşır. Ağabeyinin durumunu öğrenen Heungbu ağabeyine yardım eder, Nolbu da hatalarından pişmanlık duyar ve iyi biri olur. Böylelikle kardeşler uyum içinde yaşarlar. Bu hikâye aracılığıyla 'iyilik ödüllendirilir, kötülük cezalandırılır' mesajı verilir.

Eserin önemli bölümlerinin melodisi şu şekildedir.[7] "Nolbu'nun Heungbu'yu dövüp evden kovma Şarkısı (Nolbboga Heunbo DDerineun Demog-놀보가 흥보 때리는 대목) bölümü ujo + jajinmori melodisi ile söylenir. " Yoksulluğun Şarkısı (Ganantaryeong-가난타령) bölümü Gyemyeonjo+Jinyang melodisi ile söylenir. "Kırlangıcın Bacağının tedavisi (Jebinojeonggi-제비노정기) bölümü Ujo+jajin+ jungjungmori+ujo +jajinmori melodisi ile söylenir.

3.4. Sugung Ga: Bu eser, eski halk hikâyesi "Tavşan ve Kaplumbağa" (Tokkicon) hikâyesinin bir uyarlamasıdır. Sugung'un Şarkısı diğer Pansori eserlerinden daha heyecanlı ve ilginçtir. Çünkü hayvanlar kişileştirilmişlerdir. Hiciv ve espri ile dolu bir hikâyedir. Hikâyeden kısaca bahsedecek olursak; Doğu Denizi'nin Ejder Kralı hastadır. İyileşmesi için tavşanın taze ciğerinin ilaç olacağı söylenir ve su kaplumbağası bir tavşan yakalamak için karaya çıkar. Tavşanla karşılaşan Su kaplumbağası tavşanı kandırarak su altındaki Ejder sarayına götürür. Ejder kral "tavşanının ciğerini getirin" deyince tavşan ciğerini karada bıraktığını söyler. Buna inanan kral tavşanla su kaplumbağasını ciğeri almak için karaya gönderir. Karaya çıkınca tavşan su kaplumbağasıyla alay edip kaçarken bir kartala yakalanır ama kartaldan da kurtulur.

Yöneten ve yönetilen arasındaki çatışmanın, üzüntüler ve beklenmedik talihsiz olayların mizahi bir şekilde ele alındığı bir eserdir. Eserde krala sadakat de öğütlenir. Eser yaklaşık sekiz bölümden oluşur. Eserin önemli bölümlerinin melodisi ise[8], 'Sugung'un Şarkısı'nın 'Gogocheonbyeon-고고천변' kısmında, kaplumbağa sudan çıkıp dünyayı gördüğünde, Pyeongjo ile Ujo 'nun birlikte kullanıldığı 'pyeong ujo' melodi tipi kullanılır ve böylece huzurlu bir ruh hali yaratılır. Bu tür bir melodi ne mizahi ne de trajik bir duygu taşır. Eserin diğer kısımları olan 'Gajagaja-가자가자' bölümünde jinyangjo, gibi melodiler kullanılır.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

3.5. Jeokbyeok Ga: Çin öyküsü 'Samgukjiyeon (삼국지연)'un bir bölümünün Pansori'ye aktarılmış halidir. Hwaryongdo olarak da bilinen Jeokbyeok Ga, arkadaşlar arasındaki sadakati öğretir. Hikâye Yubi, Gwanu ve Jangbi adlı üç asker gencin etrafında döner. Eserin önemli bölümlerinin melodisi ise "Yetenek ve Sabır(Samgochoryeo 삼고초려) bölümü Ujo+Jinyang melodisinden oluşur.[9] "Jeokbyeok Nehir Savaşı (Jeokbyeokdejeon-적벽대전) bölümü ujo+ jajinmori melodi tipi ile söylenir.

Tabloda ⑥'dan ⑫'ye kadar olan diğer yedi repertuar, Byeongangswe-taryeong, Jangkki-taryeong, Baebijang-taryeong, Onggojip-taryeong, Musugi-taryeong, Maehwa-taryeong ve Gajjasinseon-taryeong, "geçmişte icra edilmiş olsalar da günümüze kadar gelememiştir. Bu eserler mizah içerikli ahlaki dersler veren ve yönetici kesimi alaya alan eserlerdir. Joseon Hanedanlığı'nın son döneminde Kore halkının sosyal durumunu yansıtan eserlerdir. Konfüçyüs öğretilerine göre üst sınıflarla dalga geçmek, yermek uygunsuzdu. Konfüçyüsçü yönetici sınıf bu nedenle bu yedi eseri uygunsuz buldu ve icrasını yasakladı, bu sebeple 19. yüzyılda yok olmalarına yol açtı."(Kang Bomi, 2016:8).

4. Edebiyat bağlamında Pansori

Pansori romanları, Pansori repertuarlarının romanlaşmış halidir. Pansori'nin roman türü edebi tarz öykülemesi Pansori repertuarlarından çok da farklı değildir. Dolayısıyla Pansori romanları Pansori repertuarlarının öykülenmesiyle temellendirilmiştir diyebiliriz. Bu türün yazı biçimi ise sadece nazım ve nesrin karışımı değil incelikli klasik Çince *Hanja* edebi dilini ve halk sınıfının argo, şaka, kaba konuşmalarını da içerir. "Pansori romanları Joseon'un ikinci döneminde halkın sıkıntıları ve soylulara dair şikâyetler gibi konular dikteli ve acımasız hicivlerle Joseon Hanedanlığı'nın ikinci dönem toplumunun yaşam şeklini geniş ölçüde betimler. Bu çift yönlülük, günümüzün hiciv edebiyatında göremeyeceğimiz şekilde hayatın karmaşasını açık bir şekilde gözler önüne serer. Pansori romanları dönem halkının gerçeklerini realist bakış açısıyla göstererek feodal toplum ile keskin normlarla örülü Konfüçyüs ideolojisini eleştiren ve reddeden modern uyanış ve direnişini, ayrıca dönem zihniyetini göstermektedir." (배해수 (Bae Haesoo),2003:308).

Pansori eserlerinin adının sonunda '-taryeong (타령)', '-ga (가-歌)', '-jeon (전-傳)' gibi hece ya da sözcükler yer almaktadır. Eklenen bu sözcüklerden '-taryeong' geleneksel halk ezgileri minyo'nun bir türü olan ağıttır, '-ga' sözcüğü klasik Çincede şarkı anlamına gelmektedir. '-jeon' ise hikâye, anlatı anlamına gelmektedir. "Eserlerin adının sonunda bu şekilde değişimlerinin nedeni, esasında Pansori olarak söylenirken nesir türü olan romana evrimleşmesinden ya da kullanım amacının değişmesinden kaynaklıdır."(Klasik Kore Romanları Enstitüsü-한국고소설학회 편저, 2020: 108)

Pansori repertuarları Joseon Hanedanlığı döneminde romanlaştırılmıştır. Joseon hanedanlığı kral Sunjo zamanında yazar Songmanje (송만재1788-1851), Gwanwuhi (1843) adlı eserinde on iki Pansori eseri tanıtmıştır. Bu on iki Pansori, roman olarak oluşturulmuştur. (Klasik Kore Romanları Enstitüsü-한국고소설학회 편저, 2020:112)

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Romanlaştırılan Pansori eserleri aşağıdaki tablonun sağında yer almaktadır.

	On iki Pansori Eseri	Pansori Eserlerinin Romanlaşması
1	Chunhyang Ga	Chunhyang Jeon
2	Simcheong Ga	Shimcheong Jeon
3	Heungbu Ga	Heungbu Jeon
4	Sugung Ga,	Tokki Jeon
5	Jeokbyeok Ga	Hwayong do
6	Byeongangswe-taryeong	-
7	Baebijang-taryeong	Baebijang Jeon
8	Maehwa-taryeong	Golsengon Jeon
9	Onggojip-taryeong	Onggojip Jeon
10	Jangggi-taryeong *(장끼타령)*	Janggi Jeon
11	Song Waljataryeong (Jeong Musugitaryeong) *(송-왈자타령),- (정-무숙타령)*	Geusa
12	Gajjashınseon-taryeong	-

Tablo 4 : Roman Türüne Dönüştürülen Pansori Eserleri(Klasik Kore Romanları Enstitüsü-한국고소설학회 편저, 2020:112)

Bu eserlerin içerisinde bazılarının isimleri tabloda da görüldüğü üzere literatürde tarandığında farklı isimlerle de anıldığı görülmüştür.

Eserler cümle yapısı bakımından ele alındığında, Kim Gyuntae (김균태 2012) "Pansori romanında ağdalı ve düz yazı bir aradadır. Gösterişli ve bilgece kullanılan klasik Çince *Hancha* ifadelerin yanı sıra aşırı derecede kaba ve eğlenceli ifadeler de yer almaktadır." şeklinde ifade etmektedir. Pansori eserleri roman türüne aktarıldığında "o zamanki dönemde kullanılan gündelik dille halkın yaşamını olduğu gibi gösterdiğinden yazı dilinin uyumlu bir biçimde kullanıldığı konuşma dili esaslı bir biçimde edebiyata uyarlanan ilk tür olma özelliği taşımaktadır." (Klasik Kore Romanları Enstitüsü(한국고소설학회 편저), 2020: 111). Dolayısıyla Pansori eserleri o dönemde kullanılan Korece hakkında bilgi vermekle kalmıyor halkın yaşamlarından da bahsediyor. Bu nedenle bir nevi dönem arşivi niteliği de taşımaktadır.

5. Teatral bağlamda Pansori

Joseon döneminde Kwangdae ya da Namsadang diye adlandırılan gezici eğlence grupları, Batı ülkelerindeki sirklerin, taklitçilerin ve gezici çalgıcıların icra ettiklerine benzer halk eğlenceleri sergilemekteydi. Bu gezici halk eğlenceleri içerisinde yer alan Pansori sanatını müzisyenler geliştirerek eski ve yeni öykülerin opera biçiminde anlatılışını yaygınlaştırdılar. Böylelikle Pansori alt tabaka ve üst tabaka tüm halkın ilgisini çeken bir eğlence türü haline geldi.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Pansori şarkı söyleme, hikâye anlatımı ve beden dilinden oluşan görsel bir zenginlik sunmaktadır. Bu konu üzerine Kim Heunggyu (김흥규, 1975), "Genelde Chang yani şarkı aracılığıyla sahne sergilenir ve hikaye anlatımı olan Aniri'ye geçilerek hikayenin kahramanı ve onun duyguları ifade edilir. Bu kısımda sahne tanıtılır, olay özetlenir ve nükte gerçekleştirilir. Chang ve Aniri'nin değişimine göre dinleyiciler dram ve esprileri deneyimleyerek kâh eğlenir kâh hüzünlenirler. Bu özellik Pansori anlatısının yapısıyla ortaya çıkmaktadır" şeklinde ifade eder. Öte yandan Kim Deheng (김대행, 1991), Pansori icrasında bazı sahnelerin abartılı olarak sergilendiğini açıklamaktadır. Kim Deheng, Pansori'de karakter ile konu arasındaki tutarlılığa zarar verse de belli bir sahnenin etkisini azami seviyeye getirmek için edebiyata özgü abartı unsurlarından faydalanıldığını söylemektedir. Bundan dolayı üzücü bir sahnede bahse konu üzüntü azami seviyeye çıkarılır, pasif/mağdur bir karakteri tasvir etmek için ise verilen sahnede pasiflik-mağdurluk özelliği azami ölçüde yansıtılarak edebiyata özgü unsurların kullanıldığını ifade eder. Bu tanımlamalardan yola çıkarak Pansori, icrası boyunca insana ait tüm duyguları ortaya çıkaran, olaylar ya da karakterlerle empati kurdurabilen görsel bir şölendir.

Pansori, ödeme yapacak seyirci olduğu müddetçe her zaman ve her yerde sergilenebilir. Eski dönemlerde Pansori sanatçıları balık tutma sezonunda balıkçı köylerinde, hasat sezonunda da kırsal kesime giderek pazar yerlerinde, zengin ya da elit sınıfın ev ziyafetlerinde, eskiden memuriyet sınavlarında başarılı olanların düzenledikleri kutlamalarda Pansori icra etmişlerdir. Kimi zaman resmî kurumlara ya da saraya davet edilerek gösteri yapmışlardır.

Sahne düzeni gerektirmeyen geniş bir alanda izleyiciler için yere bir minder atılması yeterlidir. Bu alanda Sorikkun ayakta uzun hava-ağıt tarzında seslendirme yapar, davul ustası Gosu da oturduğu yerden davuluyla eşlik ederek 'Chuimse' olarak ifade edilen (Yaşa! Var ol! Ağzına sağlık!) vb. coşkulu sözler söyleyerek Sorikkun'u vecde getirir.

Sorikkun, eline yelpaze ya da bir mendil alarak anlatacağı hikâyenin ana karakterin bütün hareketlerini taklit yoluyla seyircilere gösterir. Hangi Pansori türü olursa olsun tek bir sanatçı tarafından seslendirildiğinden, sanatçı tek başına birçok rolü üstlenir, kendi sorup kendi cevap verir, kâh ana kahraman olur, kâh gözlem yapar ve açıklamalarda bulunur, kâh üçüncü şahıs olur.

Pansori sahnesi, sadece bir elinde yelpaze tutan Sorikkun ile davul çalan Gosu'dan oluşur. Sahnede ışıklandırma görevi görecek veya fayda sağlayacak başka bir ekipman yoktur. Sorikkun'un sesiyle birlikte Gosu'nun davulu, mekânı farklı farklı psikolojik atmosfere dönüştürür.

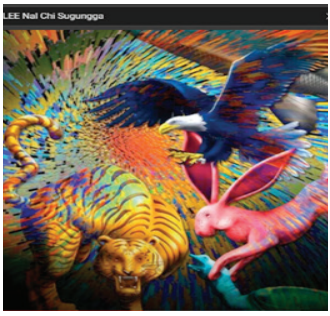
Pansori sahnesinin önemli bir özelliği, sahnedeki davulcunun, izleyicinin sözcüsü haline gelmesidir. İzleyiciler kendilerini temsil eden sahnedeki Gosu aracılığıyla memnuniyet ve coşkularını gösterir. Hatta "izleyiciler, Sorikkun'un icrasına katılır fakat aynı zamanda eserin tamamlanmasıyla ilgili eserin sonuçlanma yönünü belirlemede de önemli bir rol oynar. Bu sebepten dolayı sanatçı daima izleyicinin tepkilerini en inceye kadar gözden geçirir ve böylelikle icra ettiği eserin tamamlanmasına yansıtır. (정병헌 (Jeong Byeongheon), 2002: 23-24). Bu oluşum Pansori'nin derinliğini ve zenginliğini göstermektedir.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

6. Günümüz Kore'sinde Pansori

Kore, tarihinde Çin ve Moğol istilaları, Japonya'nın sömürüsü, Kore Savaşı gibi birçok badireler atlatmış bir ülkedir. Kore, 1910-1945 yılları arasında tam 35 yıl Japonya'nın sömürge idaresi altında kalmış bu dönemde toplum, Korece konuşma ve yazma yasağı, isimlerinin Japonca olarak değiştirilmesi gibi yaptırımlara maruz kalarak, kimlik ve kültürlerinin yok olması ile karşı karşıya kalmıştır. Belki de bir dönem kültürlerini kaybetme ile karşı karşıya kaldıklarından, Koreliler son yıllarda kültürlerini ayakta tutma, gelecek nesillere aktarma ve hatta tüm dünyaya tanıtma çabası içine girmiştir. Günümüzde Kore, Hallyu denilen Kore Akımı kavramıyla daha çok tanınır hâle gelmiştir. Hallyu'nun merkezinde her ne kadar popüler kültür olsa da Koreliler geleneksel kültürlerini popüler kültürleriyle harmanlayıp K-pop, K-drama, gibi başlıklarla dünyaya sunmakta ve bu da dünya çapında ilgi görmektedir.

Günümüz Kore'sinde Pansori'yi yaşatma çabası içerisinde olan sanatçılar mevcuttur. Birçok Pansori sanatçısı 'ulusal hazine' olarak görülmektedir. Günümüzde önemli Pansori sanatçıları olarak Ahn Gook Sun (안국선,1949-~), Park Aeri (박애리,1977-~), Song So Hee (송소희, 1997-~), Kim So Hee (김소희,1995-~) örnek verilebilir.

Resim 2 Lee Nalchi- Sugung Ga'dan bir bölüm "Yumuşak Kabuklu Kaplumbağa

Günümüz genç Kore nüfusuna Pansori'yi sevdirme, anlatma, aktarma ve korumanın yollarının çeşitli alanlarda aktif bir şekilde uygulandığını görmek mümkündür. Örneğin son zamanlarda popüler olan ve tüm dünyayı etkisi altına alan K-pop'ın içeriğinde dahi Pansori'nin kullanıldığı görülmektedir. Pop grubu Lee Nalchi, Pansori'yi modern K-Pop'a uyarlayarak 'Sugung Ga-수궁가 ' eserinin bir pasajı olan "Yumuşak Kabuklu Kaplumbağa" şarkısını (Resim 2) modernize etmiş ve söylemiştir.

Halkın ilgisini çekme ve bu kültürü aktarma noktasında reklam dünyasında da Pansori eserleri kullanılmaktadır. Shicheong'un Hikayesi-심청전 fastfood markası MCDonald reklamında (Resim 3[10]) da ele alınmıştır. Hayırlı evlat Shimchong Mcdonald marka hamburger ve patatesi babasına yedirerek babasının gözlerinin açılmasını sağlamaktadır. Yine televizyon kanallarında Trot şarkı yarışmaları düzenlenmekte ve geleneksel şarkılar yaşatılmaya çalışılmaktadır. InsaDong Street Pansori Performance gibi sokaklarda icra edilen yarışmalar ve etkinlikler düzenlenmektedir. Devlet eliyle ya da kişisel çabalarla bu tarz etkinliklerin düzenlenmesi Pansori'nin yeni nesillere aktarılması ya da tanıtılması noktasında önem taşıdığını görmekteyiz.

맥도날드 CF - 효녀심청전 편 (1999)

Resim 3 Shincheong ve Kör Babası

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Sonuç

Bir milletin kendine özgü yaşam biçiminde can bulan kültürel unsurların, ortaya çıktığı andan itibaren hiç değişmeden devam etmesini beklemek elbette doğru bir yaklaşım değildir. Yaşam boyu gelenek, örf ve adetler bir yandan varlığını sürdürürken bir yandan da geçtiği her dönemin şartlarına göre kendi içinde değişimine devam eder ve böylece bir nesilden diğer nesle aktarılır. Çalışmanın konusu olan Pansori'nin, Kore kültürünün önemli bir unsuru olduğu hem yerel hem de evrensel boyutta soyut kültürel miras kategorisinde yer almasından da anlaşılmaktadır. Kökeni konusunda tartışmalar olsa da çok eskiye dayandığı aşikârdır. Pansori, halkın sokak eğlencesi olarak başlayan, soyluların dünyasında da yer bulan, daha sonra kendi adını taşıyan bir roman türünün doğmasına vesile olan, ekollere bölünerek değişik tarzlarda icra edilen ve uzun bir yolculuk yaşayarak günümüze kadar ulaşan kültürel bir mirastır.

Pansori, 1964 yılında beş numaralı Kore soyut kültür mirası olarak kaydedilmiştir. Daha sonra 2003 yılı Kasım ayında ise UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde "Sözlü Gelenekler ve Anlatılar" başlığı altında dünya kültür mirası olarak belirlenmiştir. Pansori, geleneksel sahne sanatları arasında en belirgin türlerden biri olmasına rağmen, günümüzde orijinal özelliğini yitirmeye yüz tutmuştur. Pansori sanatçıları kolay yetişmediği ve doğaçlama yeteneğine sahip usta sanatçıların azlığı nedeniyle Pansori kültürüne dair devlet eliyle koruma süreci başlatılmış ve günümüze kadar getirilmesi sağlanmıştır.

Eserlerin genel olarak ana konusu erdemlilik, ahlak, iffet, kocaya sadakat, hayırlı evlat olma, arkadaşlık bağı ve krala –yöneticilere itaat gibi Konfüçyüs öğretilerine dayanmaktadır.

Kore kültüründe Pansori neden önemlidir sorusu sorulduğunda yapılan bu çalışmaya dayanarak altı farklı yanıt ve yorumda bulunulabilir. İlk olarak, Pansori, insanların birbirlerine karşı takdir ve hoşgörüsünü artırmak için daha derin bir duygu anlayışı yaratır. İkincisi, toplumun en küçük birimi aileye odaklanır. Ailenin mutlu bir geleceği için sevgi, sadakat ve ana babaya bağlılığın önemini öğretir. Üçüncüsü, kadının iffetli, azimli ve fedakâr olmasının önemini öğretir. Dördüncüsü, Pansori farklı inançlardan ve sosyoekonomik sınıflardan insanları bir araya getirir. Beşinci olarak Pansori bir eğlence biçimidir. Hem yüksek hem de düşük sosyo-ekonomik sınıflardan izleyicileri eğlendirmek için mizah ve hiciv kullanılır. Altıncısı, insanın açgözlülüğü ve ahlaksızlıklarıyla ilgili öğüt ve ders verme üzerine ahlaki değer öğretir. Bu açıdan bakıldığında Pansori'nin gelecek nesillere aktarılması önem arz etmektedir.

Kore'nin Korea Citation Index veri tabanında tespit edilen Pansori ile alakalı çalışmalar gözden geçirildiğinde genelde çalışmaların Pansori'nin tarihçesi başta olmak üzere müzik ve edebiyat alanında olduğu görülmektedir. Ancak Pansori'yi teatral anlamda ele alıp inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Kore'de yapılan akademik çalışmalarda Pansori'nin genelde sadece bir ya da iki özelliği ile ele alındığı dikkat çekmektedir.

Bu çalışma, Pansori üzerine Türkiye'de yapılan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Kore'deki çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada Pansori, dört alt başlıkta ele alınmıştır. Pansori, kültürel bağlamda, müzikal bağlamda, edebi bağlamda ve teatral bağlamda ayrı ayrı ele alınmış, günümüzdeki durumu da incelenmiştir.

Ülkemizde Pansori ile alakalı herhangi bir çalışmanın olmaması nedeniyle bu çalışma gerekli görülmüştür. Bu çalışmanın hem Kore kültürüne ilgi duyanlara hem de akademik çalışmalar yapmak isteyenlere kaynak teşkil etmesi ümit edilmektedir.

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org

Notlar

1 Kore'nin kuruluş efsanesidir.

2 Koguryo'nun kuruluş efsanesidir.

3 정병헌(Jeong, Byeongheon) ,2011: 10

4 'ginyo' olarak da adlandırılan, soyluları ve kralı eğlendirmek için çalışan kadındır. Eğlendirme görevlerinin yanı sıra tıbbi bakım ve dikiş dikmek gibi görevleri de vardı. Sosyal statülerinden dolayı yetenekleri görmezden gelinmiş olsa da güzel sanatlar, şiir ve düz yazı alanında da eğitilmiş ve bu konuda önemli edebi eserler veren özellikle shijo şairi gisengler olmuştur.

5 http://www.pansori.or.kr/html/sub03-01.asp Erişim tarihi: 9.12.2022

6 http://www.pansori.or.kr/html/sub03-01.asp Erişim tarihi: 9.12.2022

7 http://www.pansori.or.kr/html/sub03-01.asp Erişim tarihi: 9.12.2022

8 http://www.pansori.or.kr/html/sub03-01.asp Erişim tarihi: 9.12.2022

9 http://www.pansori.or.kr/html/sub03-01.asp Erişim tarihi: 9.12.2022

10 https://www.youtube.com/watch?v=eo_0Qw95SZ4 Erişim tarihi: 8.9.2022

Yabancı dildeki kaynaklardan yapılan alıntılar makalenin yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 yazar tarafından oluşturulmuştur.

Research and Publication Ethics Statement:

This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The author followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from the volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Contribution rates of authors to the article: The author in this article contributed to the 100% level of preparation of the study, data collection, and interpretation of the results and writing of the article.

Yazarların makaleye katkı oranları: Bu makaledeki yazar % 100 düzeyinde çalışmanın hazırlanması, veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yazılması aşamalarına katkı sağlamıştır.

Ethics committee approval: The present study does not require any ethics committee approval.

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Financial support: The study received no financial support from any institution or project.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Conflict of Interest: The author declares no conflict of interest.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

김대행(1991). 시가시 학연구, 이화여자대학교 출판부

(Kim, Daeheng (1991). Şiir araştırmaları, Ewha Kadın Üniversitesi.)

김균태 (2012). 한국고전 소설의 이해, 박이정출판사

(Kim, Gyuntae (2012). *Klasik Kore romanını anlama, P*arkijeong.)

김홍규 (1975). 판소리의 서사적 구조,창비

(Kim, Hyunggyu (1975). *Pansori'nin anlatı yapısı*, Changbi.)
류대곤,김은정 (2020).한국고전 문학사, 미다스북스
(Ryu, Daegon Kim, Eunjeong (2020*). Klasik Kore edebiyatı tarihi*, Midaseubook.)
배해수 (2003).중고생이 읽어야할 우리고전소설 *1*, 신라 출판부
Bae, Haesoo (2003). *Ortaokul öğrencilerinin okuması gereken klasik romanlarımız 1*, Shilla.)
정병헌 (2002). 판소리와 한국 문화, 도서출판
(Jeong, Byeongheon (2002). *Pansori ve Kore kültürü*, Doso.)
정병헌 (2011). 쉽게 풀어 쓴 판소리 열두 마당, 민속원
(Jeong, Byeongheon(2011). *Basit çözümlemeli on iki Pansori repertuarı*, Minsokwon.)
장덕순 외(2007), 구비문학개설, 일조각
(Jang Deok-soon vd.(2007). *Sözlü edebiyata giriş*, İlcogak.)
조동일(2006).한국문학통사 *3* , 지식산업사
(Cho, Dongil (2006). *Kore edebiyat tarihi 3*, Jishiksanoup.)
최운식 외 (2010) 외국인을 위한 한국문학사, 보고사
(Choi, Woonshik vd.(2010). *Yabancılar için Kore edebiyatı tarihi*, Bogo.)
한국고소서학회 편저 (2020). 한국고소설 강의, 돌베개
(Klasik Kore Romanları Enstitüsü (2002). *Klasik Kore romanları dersi*, Dolbege.)
Kang, Bomi. (2016). *Pansori*, Department of Theatre College of Fine Arts The Graduate College, niversity of Nevada, Las Vegas, Master of Arts.
Kim, Kee hyung (2008). *Pansori*, The National Center For Korean Traditional Performing Arts, Seoul Korea.
Kim, Hyunggu (2003). *A history of Korean literature*, Chapter 15 Edit by Peter H. Lee, Cambridge University Press.
Oh Eunkyung, Mamatkul Jo'rayev (2017). Türk kahramanlık destanlarında Şaman etkisi ve Kore destan geleneğinin anlaşılması için bir giriş, *milli folklor*, cilt 15, sayı 114, 5-15.

İnternet kaynakları

http://www.pansori.or.kr/html/sub03-01.asp#%3E Erişim tarihi 6.9.2022
http://www.k-heritage.tv/brd/board/256/L/CATEGORY/615/menu/254?brdCodeField=CATEGORY&brdCodeValue=615&bbIdx=4972&brdType=R&tab=. Erişim tarihi. 6.9.2022
https://www.youtube.com/watch?v=dh4Chc1UFSA&list=PL8CaYHAcNe1f8egKQtXHbu4C_ifNoHaZW Erişim tarihi: 8.9.2022
https://www.youtube.com/watch?v=eo_0Qw95SZ4 Erişim tarihi: 8.9.2022

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).

ISSN 1300-7491 e-ISSN 2791-6057 https://www.folkloredebiyat.org